

BARNEHAGENE I MIDTRE GAULDAL KOMMUNE

**HANDLINGSPLAN
FOR
SYKDOM OG ULYKKER**

2. UTGAVE 2008

INNHOLDSFORTEGNELSE:

INNLEDNING.....	S.3
MÅLET MED HANDLINGSPLANEN.....	S.4
INFORMASJON OM SKADEFORSIKRING.....	S.5
VIKTIGE TLF. NR.....	S.6
 DEL A: TEORI	
SORGREAKSJONER HOS BARN.....	S.7
Å HJELPE BARN TIL Å BEARBEIDE SORG.....	S.9
HJEMMEBESØK HOS SØRGENDE.....	S.12
OM Å MINNES.....	S.13
DØDSBEGREPET- FORSTÅELSE HOS BARN.....	S.14
KRISEFORSTÅELSE OG FORSVARMEKANISMER.....	S.15
OPPFØLGING AV HJELPERE.....	S.18
LITTERATURHENVISNINGER.....	S.21
 DEL B: BARNET OG BARNETS FAMILIE	
SKADE/ULYKKE ELLER DØDSFALL I BARNEHAGEN.....	S.22
NÅR ET BARN BLIR ALVORLIG SYK.....	S.24
NÅR ET BARN DØR.....	S.24
NÅR ET AV BARNAS OMSORGSPERSONER DØR.....	S.25
 DEL C: PERSONALET	
NÅR EN I PERSONAL GRUPPA BLIR ALVORLIG SYK.....	S.28
NÅR EN I PERSONALGRUPPA DØR.....	S.28
NÅR DET ER ALVORLIG SYKDOM I NÆRMESTE FAMILIE TIL EN AV PERSONALET.....	S.29
NÅR EN AV PERSONALET MISTER EN AV SINE NÆRMESTE.....	S.29
NÅR BARN BLIR BORTE I BARNEHAGEN.....	S.30
INTERNT REGISTRERINGSSKJEMA FOR ULYKKER OG SKADE AV BARN.....	S.32
NÅR MEDIENE BANKER PÅ.....	S.33
PRINSIPPUTTAELSE FRA PRESSEN.....	S.34

INNLEDNING

Noen overordnede prinsipper som må gjelde i enhver situasjon.

DISSE ER:

Det er de eller den som blir rammet av alvorlig sykdom / ulykke som skal være i fokus

Vårt ansvar som personale blir å være lydhør for tanker, ønsker og behov hos de berørte eller etterlatte.

Vi må være oppmerksom på alder og modenhet.

Det å "pådytte" barn sorgbearbeiding er unødvendig og uheldig.

Det er naturlig at styrer får førstehåndsinformasjon, og har ansvar for å iverksette og koordinere tiltak / handling. Den som er nærmest barnet og foreldrene må imidlertid være aktiv på eget initiativ, hvis situasjonen tilsier det.

Det må prioriteres å gå ut med rask og saklig informasjon til foreldre og ansatte ved alvorlige ulykker eller plutselig dødsfall. Eier må da varsles umiddelbart, slik at informasjonsansvaret til omverdenen ivaretas.

I den aktuelle situasjonen som oppstår, må personalets reaksjoner komme i annen rekke.

Ved alvorlige ulykker eller plutselig dødsfall, skal det være oppfølgingsmøter for personalet hvor det er tid til bearbeiding av det som er skjedd.

MÅLET MED HANDLINGSPLANEN ER:

- At personalet skal ha et hjelpemiddel slik at de kan opptre rasjonelt i de konkrete situasjoner som oppstår.
- At ansatte ved å gjennomgå handlingsplanen vil gå gjennom en personlig bevisstgjøringsprosess.

Handlingsplanen skal kontinuerlig vurderes, slik at barnehagen kan utvikle nye og bedre rutiner ved sykdom / ulykker.

Vurdering av planen etter gitte episoder er derfor nødvendig.

INFORMASJON OM SKADEFORSIKRING

Alle barn som går i kommunale barnehager er forsikret gjennom KLP-forsikring.

Dersom det oppstår ulykker/ulykkesskader som medfører varig medisinsk invaliditet, dødsfall eller behandlingsutgifter, skal det fylles ut et skjema som sendes til KLP.

Det er foreldre/foresatte som skal fylle ut skjemaet, men det er barnehagen som skal sende skjemaet til KLP

VIKTIG:

Foresatte er ansvarlig for at skaden blir meldt til KLP Skadeforsikring AS. Hvis skaden ikke blir sendt KLP, kan man tape retten til erstatning.

Skadeskjemaet er å finne på internett: <http://www.klp.no>

Skjemaet kan fylles ut på skjermen og sendes elektronisk til KLP. Meldingen vil bli sendt kryptert.

Du kan også printe ut og fylle ut skjemaet for hånd.

Adressen er:
KLP Skadeforsikring AS
Postboks 1733 Vika
0121 OSLO

Ved spørsmål ring KLP tlf 22 03 35 00

VIKTIGE TELEFONNUMMER VED KRISESITUASJONER:

POLITI 112

BRANN 110

AMBULANSE 113

LEGEVAKT OG ØYEBLICKELIG HJELP HELE DØGNET: 724 80 100

LEGEKONTORET: 724 30 320

KRISELEDELSE I I MIDTRE GAULDAL KOMMUNE:

Kriseledelsen i Midtre Gauldal kommune koordinerer og leder alle kommunale tiltak når en krise oppstår.

Kriseledelsen opprettes når det ordinære beredskapsapparatet ikke lenger er tilstrekkelig for å håndtere en oppstått uheldig hendelse.

Kriseledelsens faste kjerne er:

- Ordfører tlf 724 03 013
- Rådmann tlf 724 03 014
- Kontor/personalsjef tlf 724 030 16
- Sekretariatsfunksjon

Etter behov innkalles støttefunksjoner, - interne og eksterne

DEL A: TEORI

SORGREAKSJONER HOS BARN

Barn reagerer ofte på samme måte som voksne når de får melding om at en de er glad i er død. De viser ikke alltid sterke følelser, men opplever det hele som uvirkelig. De holder kanskje fram med å leke.

Men etter hvert går det opp for dem. Da kommer det gråt, protest mot at det er sant og sinne. Barn går lettere til og fra sorg enn voksne. Etter gråt og tristhet, kan det igjen sette seg og leke. Men leken kan også få karakter av at de lever seg inn i, eller fantaserer om det som har skjedd. Hos barn kan en ofte oppleve følgende reaksjoner på tap:

A) ANGST, REDSEL FOR Å VÆRE ALENE

Dette er gjerne en angst for at nye katastrofer skal ramme dem. Det plutselige tapet kan ha gitt dem en utrygg følelse av at tilværelsen er kommet ut av kontroll. Ekstra behov for å ha voksne personer rundt seg.

Enkelte kan få angst av sine egne tanker og fantasier.

Traumatiske opplevelser medfører for de aller fleste at en blir mer skvetten, mørkredd og lignende. Dette medfører gjerne at en går i konstant spenning som videre kan føre til konsentrasjonsvansker og ulike kroppslige plager. (se nedenfor)

B) MARERITT OG SØVNPROBLEMER OM NATTEN

Særlig dersom barnet har sterke sanseinntrykk fra et ulykkes syn, hørsel eller lukter kan dette gi mareritt. Søvnproblemer og mareritt kan være et tegn på at barnet har behov for å bearbeide følelsene sine også i våken tilstand – gjennom samtale, lek osv.

C) SØKING

En vanlig sorgreaksjon både hos barn og voksne er å søke tilbake til den som er død. Barn gjør dette for eksempel gjennom å stadig ville høre fortalt en bestemt episode som en knytter til den døde – om og om igjen. Enkelte samler på gjenstander etter den døde, eller søker tilbake til episoder fra fortiden gjennom bestemte ritualer eller aktiviteter.

Mange søker tilbake til den døde på gravplassen eller ulykkesstedet.

D) SKYLDFØLELSE

Selvanklage og tanker om at en har gjort ting og tenkt ting som har forårsaket ulykken.

E) SINNE

Den utløsende faktor kan være en bagatell, men spenningen er nådd bristepunktet og da sier det bare "pang". Eller typisk med sinne mot Gud, mot "den skyldige" eller mot avdøde, for eksempel dersom noen har tatt sitt eget liv.

F) APATI

Likegyldig til mange eller alle aktiviteter

G) FYSISKE PLAGER

Slapphet, vondt i hodet, vondt i magen, sengevæting, manglende matlyst osv.

H) ROLLEFORSKYVING

Iblant kan en se at barn tar ansvar for foreldrene. For eksempel når et søsken dør. Dette kan medføre at barn skjuler en sorg for ikke å legge ekstra byrde på foreldrene.

AVGJØRENDE FAKTORER FOR BARNES BEHOV FOR STØTTE I EN KRISE:

- 1. Den spontane opplevelsen. Hva så de, hørte osv. Var det spesielt dramatiske omstendighet?**
- 2. Tapet. Hvor stort er det, subjektivt sett? Foreldre, venner, søsken, onkel/tante. Nær eller perifer.**
- 3. Voksne som ser barnets behov i krisen. Finns det voksen rundt som har overskudd til å tenke på barnet.**
- 4. Tidligere erfaringer med kriser. Fortrengt sorg. Støtte og hjelp tidligere.**
- 5. Ambivalente følelser til avdøde, kompliserer alltid sorgen.**

Å HJELPE BARN TIL Å BEARBEIDE SORG

A) HVEM SKAL FORTELLE BARNET OM DØDSFALLET

Det bør være en voksen person som barnet er trygg på, og som det har tillit til. I mange tilfeller vil det være foreldre eller andre nære slektninger.

B) NÅR SKAL BARNET FÅ VITE OM DET SOM HAR SKJEDD

Barnet bør få beskjed så snart som mulig. Dersom de er ute å leker, må de hentes hjem, slik at de ikke får høre rykter om det først. Dersom de sover, bør en ikke vekke de, men passe på når de våkner, slik at de ikke kommer uforstående inn i ei stue i sorg.

C) HVA BØR BARN FÅ VITE OM ULYKKA

De trenger informasjon på samme måte som voksne. Informasjonen må være nøyaktig. De har trang til å vite hvorfor det skjedde, hva som skjedde og konsekvensene av det som skjedde, nemlig at den døde ikke vil komme tilbake, og at den sørgende må leve videre uten denne vennen. Ved at barnet får konkret informasjon kan man forhindre at barnets fantasi gjør hendelsen verre enn virkeligheten.

D) HVORDAN ORDLEGGES SEG

Talemåten bør være direkte og konkret. En bør ikke bruke billedord som forvirrer. En bør bruke ordet død, ikke "gått bort", "sovnet", "hviler" osv. ordet søvn kan gi barnet angst for å sove. En bør gi forklaringer som passer til barnets alder. Kanskje en kan bruke tegning.

E) HVOR MYE TID SKAL EN BRUKE

En bør gi god tid til å prate med og svare på alle mulige spørsmål om døden, graven, himmelen osv. en bør gå flere ganger gjennom det som har skjedd og prøve å lytte til barnet til det har forstått det som har skjedd. I samtale bør barnet få tegne og leke og bruke sine egne uttrykksformer om det som har skjedd

F) HVEM BØR TA SEG AV BARNET

Foreldrene bør unngå å la andre ta hånd om barna ved dødsfall. Dette kan skape redsel for å miste foreldrene. Barna bør ikke skilles fra foreldrene i tiden etter et dødsfall. De voksne bør godta at barnet har større trang for nærhet og kontakt i en slik tid enn ellers. Dersom en må forlate barnet en stund, må en ha klare avtaler om hvor lenge en blir borte. En må være presis på det en har lovet for å unngå angst for et nytt tap.

G) HVA BØR BARN VÆRE MED PÅ I FORBINDELSE MED DØDSFALL

Det generelle er at de bør delta i familiens sorg fullt ut, og tas på alvor som sørgende på lik linje med de voksne.

- De skal være med på skue når det er mulig. Husk at barns fantasi er uten grenser.
- De skal delta i begravelsen, men de må ha trygge mennesker sammen med seg. Et gråtende menneske kan være trygt.
- De skal delta i samtalen om den døde, se på bilder osv.
- Man kan forberede barnet ved å ta det med på kirkegården og snakke om det en ser der.
- Man trenger ikke ta seg spesielt sammen for barnas skyld når det gjelder å vise følelser.

H) HVORDAN BØR HVERDAGEN BLI ETTER DØDSFALLET

De daglige rutinene bør gå så normalt som mulig. Trangen til nærhet og trygghet er stor og må imøtekommes.

I) HVORDAN UNNGÅ AT BARNET FÅR ANGST FOR Å DØ SELV, ELLER AT FORELDRENE DØR

Vi voksne må være åpne for å snakke om det som fører til angst. Innhent teori på området.

J) HVORDAN UNNGÅ SKYLDFØLELSE

Man bør ta seg god tid til å fortelle barnet, kanskje mange ganger at ingenting av det barnet har gjort eller latt være å gjøre, har ført til dødsfallet. Heller ikke det barnet har tenkt eller ønsket av og til, har forårsaket dødsfallet.

En bør ellers snakke ut om skyldfølelse, og fortelle at det er normalt at alle får skyldfølelse og anger for ting når de mister noen de er glad i.

K) BØR DET SETTES GRENSER FOR BARNETS MÅTE Å REAGERE PÅ

Barnet bør få reagere på den måten som er mest naturlig for det. En bør ikke vente seg bestemte reaksjoner eller stille krav til bestemte reaksjoner. En bør for eksempel ikke si ” du er så stor at du bør oppføre deg annerledes! ”. En må aldri bruke bebreidende formuleringer.

L) HVA GJØR MAN I FORHOLD TIL BARNEHAGEN

Man bør ta kontakt med styrer i barnehagen og diskutere hvordan barnehagen skal møte barnet igjen.

Kanskje barna i barnehagen kan tegne og sende brev til barnet, og fortelle at de synes synd på det, og at de gleder seg til det kommer tilbake. Kanskje bør en ha samling i barnehagen der en forteller om det som har skjedd til de andre barna, og at en forteller hvordan det er å sørge. Kanskje bør en ta barnehagen med på en kirkegård for å se og snakke om det en ser.

Barnet må få ekstra oppmerksomhet når det kommer tilbake til barnehagen.

M) HVA MED DE RELIGIØSE / ÅNDELIGE / EKSISTENSIELLE SPØRSMÅL

Disse spørsmålene vil dukke opp hele tiden. Barnet er religiøst. De fleste har fått sine forestillinger om Gud – Jesus – Himmelsen. En må bygge på de forestillinger barnet har, det er ikke det rette tidspunkt å gi nye forestillinger eller berøre de som de allerede har. Det er sjelesørgerens oppgave å gjøre forestillingene deres om Gud, Jesus og himmelen rikere.

I forbindelse med de religiøse spørsmålene må en konkret forklare hva det betyr å være død. Det kan gjøres ved å forklare hva døde ikke lenger kan gjøre.

(Nyttig bok: L. Jewett: ” Når barn sørger”. U – forlaget 84)

GENERELLE RETNINGSLINJER FOR OMSORG VED SORG HOS BARN

Åpen og ærlig kommunikasjon

- Gi aldersadekvate forklaringer
- Reduser forvirring
- Unngå abstrakte forklaringer
- Ikke omskriv døden til reise eller søvn

Gi tid for tankemessig mestring

- Tillat spørsmål og samtaler
- Forvent at samtalene blir korte
- Se på bilder, album
- Besøk kirkegården
- Aksepter barnas lek

Gjør tapet virkelig

- Vis dine følelser
- La barna ta del i visningssermonien og begravelsen
- Ha minner om den døde fremme

Stimuler til følelsemessig mestring

- Bevar kontinuiteten i hjemmet og barnehagen
- Unngå unødige atskillelser
- Snakk med barna om deres redsel for egen eller foreldrenes død
- Snakk med barna om eventuell skyldfølelse de måtte ha.

(Atle Dyregrov: ” Sorg hos barn ”. Sigma forlag 1990)

HJEMMEBESØK HOS SØRGENDE

Den som skal på hjemmebesøk i et hus bør for det første ha god tid. Ellers bør ikke så mye være planlagt, det er viktig at en har "antennene ute" for hva de sørgende har behov for. Som regel er det ikke så mye å si, men det blir likevell som regel satt pris på at folk våger å komme. Det er alltid nok av de som holder seg unna.

- Presenter deg skikkelig. Ikke ta det for gitt at den som åpner døra vet hvem du er. Si hvorfor du kommer. Ta deg tid til å hilse på alle som er hjemme, selv om det er mange.
- Ta gjerne med blomster. Eller kanskje noe enkel mat. Boller eller rundstykker for eksempel.
- Vær mer opptatt av å lytte enn å prate.
- Dersom du sitter inne med informasjon som er verifisert og som du tror kan være til glede for familien så kom fram med den når anledningen byr seg.
- Dersom du ikke kjenner avdøde er det naturlig å spørre om de har et bilde av han eller henne.
- Dersom du lurere på om det er noe du kan gjøre for familien så spør de. Du må ikke vente på deres initiativ.
- Prøv å kjenne etter når det er passelig å takke for seg.

OM Å MINNES

- Snakk om avdøde, legg spesielt vekt på det positive
- Tenne lys, gjerne flere dager (eventuelt til etter begravelsen) og etter 1 måned og siste dagen før neste ferie.
- Henge opp bilde av barnet
- Blomster på garderobehylla
- Lage minnebok – hilsninger til familien der gode minner og opplevelser blir tatt med
- Bilder fra noen av opplevelsene
- Minnebok til å ha i barnehagen
- Markere merkedager, for eksempel ved å tenne lys eller sette blomster på grava
- Fødselsdag
- Dødsdag første året
- Holde kontakt med hjemmet
- Invitere familien på besøk i barnehagen ved årsavslutninger, juleavslutninger osv.
- Sende hjem tegninger og andre arbeid

Det er viktig å ikke følge en slik liste slavisk, men heller føle på hva som er bra å gjøre i hvert enkelt tilfelle.

Viktig at barna får delta og bidra med noe, og at både voksne og barn kan undre seg sammen og våge å vise følelser. Vis at livet går videre.

Skap en trygg ramme rundt minnestunden, det kan være skremmende at for mange voksne er til stede som barna ikke kjenner (prest, foreldre.eiere)

DØDSBEGREPET – FORSTÅELSE HOS BARN

1. Barns følelsmessige forståelse av døden er avhengig av:

Barnets alder og mentale helse

Barnets aktuelle livssituasjon. Dersom det har vært påkjenninger i familien der tap har inngått som en del, vil dette forsterke opplevelsen av døden.

Det kan dreie seg om flytting, separasjon, sykdom. Slike opplevelser om tap gir forsterkede opplevelser og reaksjoner når nye påkjenninger kommer.

Kombinasjonen av barnets utviklingsnivå og livssituasjon og de påkjenninger barnet har, vil være avgjørende for hvordan barnet oppfatter døden.

De ulike alderstrinn har sitt spesielle forhold til familie og nettverk ellers og er dermed sårbare på hver sin måte når det gjelder dramatiske forandringer i nærmiljøet.

Barns forståelse av døden vil være avhengig av barnets tilknytting til den døde, det dreier seg om fysisk avhengighet osv.

2. Barns intellektuelle forståelse av døden.

1-5 år: I denne alderen er døden ikke definitiv. Når døden skjer blir den gjerne koblet sammen med straff. Barnet er verdens sentrum og dermed årsak til ting som skjer, også døden. Døden blir opplevd som ensomhet og atskillelse.

Det får angst for å bli forlatt av flere. Barn har forestillinger om døden lege før 5 års alderen og kan derfor ta del i fellesskapet omkring liv og død.

5-10 år Det skjer en gradvis forståelse av døden som endelig. Livlig fantasi om døden, og ikke minst døden i forbindelse med ulykker. Det fører til større redsel. Barn er voldsomt opptatt av døden, men har også lett for å misforstå det de hører. Døden blir oppfattet som et resultat av ødeleggende handlinger og straff. Barn i denne alderen er redde for å få ødelagt sin egen kropp, de er redde for den atskillelsen som døden representerer. De er redde for oppholdet i helvete/dødsriket. Barn er opptatt av at folk må komme til himmelen.

TA BARNES SORG PÅ ALVOR

Det er viktig at barn får ordentlig svar på sine spørsmål, ellers kan de lett utvikle sine egne fantasier som kan være mye verre enn sannheten. Snakk åpent med barn og hjelp de med å sette ord på tanker og følelser. Ha god tid!

Barn kan nok spørre om ting som er vanskelig/umulig å svare på. Da er det viktig at den voksne sier at dette vet jeg ikke, i stedet for å bortforklare/gjette. Dette kan sette barnets fantasi i sving.

La barnet få sørge sammen med de andre som også gråter, de også tilhører fellesskapet.

Barnet må få være med å ta et skikkelig farvel med den døde. Det er da lettere å innse at vedkommende virkelig er død. Når det gjelder sykdom, kan det være lurt at barnet får være med på besøk til den syke.

Barn kan bli opptatt av hvor den døde er. For kristne er det greit å svare hos Gud i himmelen og så forklare hva himmelen er. De som ikke tror på himmelen kan be barnet tenke på avdøde og "se" vedkommende for seg. Vi kan da si at avdøde er et sted vi ikke kjenner til, men er likevel på en måte sammen med oss når vi tenker på han/henne.

Ta barnet med til graven. Det gir barnet noe konkret å holde seg til. Her kan det være lurt å trekke fram gode minner.

Husk at også gravlegging kan være en vanskelig tanke for barn som bare kan tenke konkret. Det samme har minner når det gjelder kremasjon.

KRISEFORSTÅELSE OG FORSVARMEKANISMER

En krise er ei avgjørende vending i livet, en plutselig og uventet forandring, det blir stilt nye krav til oss.

" En livssituasjon hvor våre tidligere erfaringer og innlærte reaksjoner ikke er tilstrekkelig til å forstå og beherske den aktuelle situasjonen"
(Johan Culberg 1978)

Slik definerer den svenske psykiateren Johan Culberg den traumatiske krisen. Culberg skiller mellom traumatiske kriser og utviklingskriser. Med utviklingskriser mener han de avgjørende endringer som har med de ulike livsfasene å gjøre. Disse kan være nok for enkelte, men de hører med til livet og til det å skaffe seg ny og viktig kunnskap om hva det vil si å leve, for eksempel å få søsken, å begynne i barnehagen, pubertet, kjønnsmodning, flytte hjemmefra, gifte seg, osv.

Culberg mener at evnen et individ utvikler til å takle disse krisene også er viktig for å takle de traumatiske krisene i livet. Dersom et barn får støtte og hjelp til å arbeide seg igjennom startvanskene ved å få seg en bror eller søster, eller redselen for å begynne i barnehagen, så skaffer de seg erfaringer på at vansker kan overvinnes. Det er ikke slik at den som har opplevd mye vanskelig automatisk blir bedre rustet til å takle flere kriser – det er mye avhengig av hvordan man tidligere har fått hjelp og støtte og dermed også følelse av at vanskene er blitt kontrollert og overvunnet.

De traumatiske krisene er synonyme med livets harde slag. De som kommer som lyn fra klar himmel, eller som en snikende og truende giftslange.

FORSVARSMEKANISMER

Ei traumatisk krise skaper et akutt misforhold mellom krav og ressurser. En mangler kunnskap, erfaringer og innsikt til å takle den nye situasjonen.

Derfor reagerer vi spontant for å verne oss mot det som har hendt. Dette er psykiske forsvarsmekanismer som sørger for at vi holder det vonde og vanskelige på avstand og bare tar det inn over oss i mindre doser. Dette er helt nødvendig for i det hele tatt å kunne forholde seg til svære traumatiske kriser. Vi har rett og slett ikke kapasitet til å ta inn over oss alt på en gang.

Både hos barn og voksne er ulike forsvarsmekanismer en del av reaksjonsmønsteret etter store personlige tap. Det er vanskelig å forstå at dette er nødvendig og formåls tjenlige reaksjoner, så sant de ikke stivner til som et rigid forsvar mot å gå inn i de faktiske forhold.

Sorgarbeid er ”å gjøre det virkelige virkelig”. Det er som å sette sammen bitene fra et knust bilde, som å rydde etter jordskjelv. Mange opplever det som et slit, og de aller fleste finner det mye mer krevende enn de trodde.

Barn trenger masse tid og støtte til å arbeide seg gjennom ei stor krise. Virkeligheten kan være så skrekkelig brutal. Det kan være at far eller mor er død og aldri kommer tilbake. Tusen spørsmål reiser seg, mange vanskelige følelser trykker på fra innsiden. Et for et trenger spørsmålene å finne sine svar. Steg for steg må følelsene avvæpnes – gjennom lek og samtale og sorg. I mellomtiden kan de psykiske forsvarsmekanismene gi pusterom.

VANLIGE FORSVARSMEKANISMER

Nekting

Virker apatisk og holder seg til kjente aktiviteter, eller blir fullstendig passiv. Vi ser ingen reaksjoner på den aktuelle krisen. Snakker som om ingenting har hendt. Snakker om avdøde som om hun eller han er bortreist, men kommer tilbake senere. I litt mildere grad snakker en gjerne om fortrengeing. En vil helst ikke snakke om det som har hendt, og unngår alt som kan minne om hendelsen.

Regresjon

Å gå tilbake i utviklingen i forhold til alderen. Bli klengete, forlange mer omsorg. Kravene blir for store, og en flykter på et vis tilbake til tidligere faser i livet, da alt var enklere.

Projeksjon

Plasserer egne følelser på andre. Mennesker, dyr eller dukker. ” Du må ikke være lei deg Barbi, søster har det godt der hun er nå ”. (Sinne og skyld er følelser som voksne svært ofte projiserer i krisesituasjoner.)

Rasjonalisering

Å lage sine egne enkle forklaringer – som er lettere og godta – om hvorfor krisa er oppstått.

” Mamma syntes det var så kjedelig på jobben, derfor måtte hun flytte fra oss ”
” Gud trengte en ny engel i himmelen ”.

BARNEHAGENS EGET PERSONELL

Oppfølging av hjelpere

Krisesituasjoner som rammer barnehagen vil svært ofte medføre at enkeltpersoner eller hele kollegiet rammes av hendelsen. Personalet er opptatt av barn og de strekker seg langt for å støtte og hjelpe i hverdagen.

Når krisen rammer barn, er det lett å identifisere seg sterkt med de som er rammet, så sterkt at en kan bli over involvert.

Situasjoner som involverer barn, utgjør en klagebunn for vår egen separasjonsangst, hjelpeløshet og andre redsler fra vår barndom.

Våre barndomsfantasier om å miste eller bli atskilt fra foreldrene våre eller å bli alene ellet forlatt, kan forsterke den følelsen av hjelpeløshet og frustrasjon som vi opplever i kontakten med traumatiske barn.

Når barn er involvert, bryter det naturlige forsvaret sammen, der vi vanligvis er i stand til å distansere os mentalt fra emosjonelt ladede situasjoner, blir vi her lett over involvert og kan identifisere oss med det traumatiserte eller døde barnet og foreldrene.

Våre emosjonelle barrierer eller vanlige mestringsstrategier for å holde tankene unna de emosjonelle aspektene ved situasjonen får begrenset verdi, og vi kan bli overveldet av våre egne følelsesmessige reaksjoner.

Nedbrytingen av det naturlige forsvar skjer parallelt med en annen psykologisk dimensjon, tankene på barna en er glad i.

Alle har vi personlige relasjoner til barn i vårt private liv. Vi er foreldre, søsken, besteforeldre, onkler og tanter osv. vi tenker alle av og til på at noe forferdelig kan hende med barn vi er glad i, og da er det ikke vanskelig å la indre bilder av barn vi er glade i, ta de rammede barnas plass.

Det er viktig og være klar over og forberedt på egne reaksjoner i krisearbeid.

VANLIGE ETTERREAKSJONER

- **Vansker med å vende tilbake til arbeid** – det synes å ta tid til å omstille seg til daglige gjøremål etter intens meningsfull og høy - aktiv arbeidsinnsats. Denne overgangen gjelder både returen til normal arbeidssituasjon og til vanlig familieliv
- **Påtrengende minner og tanker** – synes å være den vanligste etterreaksjonen. Minner fester seg gjennom alle sanser, med synssansen som den mest dominerende. Minnene kan enten opptre uten forvarsel, eller de blir utløst av ytre stimuli som direkte, indirekte eller symbolsk minner om hendelsen. Disse minnene synes i sin tur å bidra til søvnforstyrrelse og konsentrasjonsproblemer.
- **Angst** – er en annen vanlig etterreaksjon. Den tryggheten de fleste av oss opplever i hverdagen, og som ofte blir revet ned hos kriserammede, svekkes også hos hjelpere. Mange blir mer utrygge i den daglige tilværelsen og venter at noe skal skje med deres nærmeste eller dem selv. Den økte angsten får

konsekvenser for familien, kanskje fremfor alt barna, som blir utsatt for strengere disiplin, ofte i kombinasjon med overbeskyttelse. (se Dyregrov og Mitchell 1992)

- **Tristhet og sorg** – gråt kan komme spontant, spesielt ved hjemkomsten fra åstedet. Om en kjenner pårørende eller etterlatte, kan gråten komme når en møter dem.
- **Søvnforstyrrelser** – de første nettene etterpå opplever mange søvnforstyrrelser på grunn av de tankene og minnene som dukker opp. De medvirker til redusert arbeidskapasitet fordi de fører med seg konsentrasjonsvansker. Uten en inngående bearbeiding av den kan en risikere at hendelsen fører til nedsatt funksjonsevne og redusert kapasitet for informasjonsbehandling i en senere krisesituasjon.
- **Rastløshet, uro, sinne og irritabilitet** – er vanlige og normale reaksjoner. Retningen som sinnet tar kan variere, men vanligvis rettes det mot dem man holder ansvarlig for ulykken, mot pressen eller mot samarbeidspartnere. Dessverre er det heller ikke uvanlig at sinnet går ut over familiemedlemmer ved at en får en økende følsomhet for andres reaksjoner og kommentarer. En blir sint dersom noen er nysgjerrige, eller sterkt irritert over spørsmål av typen ” Hvordan var det ”. Irritabiliteten kan vise seg ved at de blir opprørt over å høre andre snakke om trivielle ting som bleieskift, forkjølelse osv. Rådgiving om hvordan man kan motvirke dette, kan være nødvendig.
- **Selvransakelse, selvbekreidelse og skyldfølelse** – ” kunne jeg/vi ha gjort mer? ”, ” kunne vi ha gjort noe annerledes? ”. Med fasit i hånd er det i ettertid lett å se at situasjonen burde vært håndtert annerledes eller at visse avgjørelser var feilaktige.
- **Endringer i verdier** – mange opplever at livet får en annen og dypere mening, en skjønner hvor kort avstanden er mellom liv og død, og en setter mer pris på sine kjære enn før. En legger også mer vekt på nære menneskelige forhold enn på materielle ting.

FORSLAG TIL UMIDDELBAR OPPFØLGING FOR HJELPERE

Nå voksne er involvert i direkte redningsarbeid, bruker de ofte emosjonell distansering og aktiviteter for å holde følelser på avstand for å unngå å bli overveldet av egne reaksjoner. Ved et ulykkessted er det altså nødvendig å holde en viss distanse rent følelsesmessig. Dersom denne distansen reduseres, kan hjelpere oppleve at deres kapasitet til å hjelpe blir nedsatt.

Etter slikt arbeid synes de fleste hjelpere at det er best å snakke med andre personer. Kolleger er nevnt som den viktigste kilden til støtte i oppfølgingen, med dem kan en snakke om inntrykk, reaksjoner og oppfatninger (Dyregrov og Mitchell 92).

Ved aktivt å konfrontere seg selv med inntrykk og reaksjoner gjennom møter hvor en samtaler med kolleger og andre, er hjelperen best i stand til å takle etterreaksjoner.

En modell utviklet for hjelpere (Mitchell 83 og Dyregrov 89) tar opp detaljerte fakta i forbindelse med en kritisk hendelse, men også tanker, sensoriske inntrykk og reaksjoner.

En slik gjennomgang kan også med fordel foretas for lærere, førskolelærere eller andre som har arbeidet med å hjelpe barn etter en traumatisk situasjon.

Noen hjelpere trenger traumespesifikk hjelp mot påtrengende bilder, fantasier eller tanker som ikke vil slippe taket. For noen kan post – traumatisk terapi være nødvendig for å bearbeide opplevelsen.

Men hjelperen kan også bruke forskjellige selvhjelpsmetoder for å redusere eller hindre unødvendig post – traumatiske reaksjoner.

FØLGENDE FORSLAG KAN VÆRE TIL HJELP:’

1. Snakke med andre om det som hendte (innhente støtte fra venner, kolleger og familie). Eventuell taushetsplikt hindrer deg ikke fra å beskrive egne opplevelser, selv om mange forhold ikke kan snakkes om.
2. Skrive hendelsene ned i en bakkbok, brev, på pc eller på andre måter. Det er like viktig å skrive om tanker og følelser, som selve hendelsen.
3. Snakke inn på kasett.
4. Redusere eller passe på å ikke inntak av alkohol og koffein for å hindre unødig aktivering av nervesystemet.
5. Unngå å bruke alkohol for å slappe av, kanskje kan musikk eller massasje gjøre samme nytten.
6. Bruk avslappingsøvelser for å løse opp spenninger i nakke og skuldre.
7. Innhente ytterlige fakta for å prøve og forstå hva som skjedde
8. Holde fast på daglige rutiner.

Det er viktig for enkeltpersoner og organisasjoner å ha rutiner for å redusere stressnivået og oppdage når forventningene overstiger hjelperens kapasitet, eller når personlige erfaringer negativt påvirker en hjelper slik at hjelperen lider.

Både helseinstitusjoner, skoler, barnehager og andre institusjoner har en viktig oppgave med å etablere effektive rutiner som sikrer en tilfredsstillende kvalitet på den hjelp barn får etter traumer.

Men den enkelte hjelper har også et ansvar for å ta vare på seg selv, slik at nye traumatiserte barn som en kommer i kontakt med også får nytte godt av en sensitiv og forståelsesfull voksen hjelper.

Kilde: Atle Dyregrov : Barn og traumer, en håndbok for foreldre og hjelpere 97
Atle Dyregrov : Katastrofepsykologi 93

LITTERATURHENVISNINGER:

BILLEDBØKER

Gudal, Monica	Slik var det da Olaf´s farfar døde	1990
Johansen, Arnstein N Suzanne	En annerledes dag	1988
Eirik Newth	Det blå hjertet (Uranus forlag)	2007
Pernilla Stafelt	Hvorfor dør vi? (Gyldendal)	2005
	Dødenboka (Landbruksforlaget)	2004

BARNEBØKER

Abrahamsen, Aase Fo	Det var ikke min skyld	1990
Jotun, Greta L	Lillesøster Siv	1990

VOKSENLITTERATUR

Bøhle, Solveig	Noen blir tilbake	1993
Danbolt, Lars J	Sammen i sorgens landskap	1990
Dyregrov, Atle	Sorg for barn	1989
Johanson, Arnstein N	Barn sørger	1991
Johansson, Birgitta	Barns tanker om døden	1977
Melling, Agnar	Dei tapte relasjonane-barn etter fars sjølmord	
Parkes, Colin Murray	Sorg	1976
Paterson, Katherine	Alene på den andre siden	
Ekvik, Steinar	Tårer uten stemme, når barn sørger	1996
Gårder, Jostein	I et speil i en gåte	
Hege Holm	Pappa er en stjerne (Aschenhoug)	2008
Espen Olafsen/Per Arne Dahl Aschenhoug	Hva skal vi med stjerner nå?	2008

KILDER

Dyregrov, Atle	Sorg hos barn – ei håndbok for voksne	1989
Glimsdal, A K m.fl	Når døden rammer	1990
Hansen, Hans R	Sorg og savn – et felles ansvar	1992
Prismet nr. 1 1988	Døden	1988
Atle, Dyregrov	Katastrofepsykologi	1993
Atle, Dyregrov	Barn og traumer	1997

OM DØD OG SORG I ANDRE RELIGIONER

Flemming Madsen Poulsen	Verdens religioner	1996
-------------------------	--------------------	------

ELLERS ANBEFALES:

Minnebok som er utarbeidet av Nordisk Beredskap AS,
postboks 450, 7705 Steinkjer. post@beredskap.net
Kan bestilles på www.beredskap.net under salg eller tlf/faks 74137212

DEL B

BARNET OG BARNETS FAMILIE

SKADE / ULYKKE ELLER DØDSFALL I BARNEHAGEN

1. FASE:

- Undersøk skadens omfang og yt eventuell førstehjelp
- Ring legevaktsentralen ved usikkerhet
- Ved alvorlig skade eller dødsfall – ring ambulanse og politi
- Varsle foreldrene om ulykken (ved dødsfall må tillatelse gis av politi)
- Det er de ansatte på sykehus / legevakt som skal formidle barnets diagnose til foreldrene
- Personalet må være med barnet til lege / sykehus hvis en ikke får tak i foreldre

2. FASE (Ved alvorlig skade)

- Etter avtale med foreldrene til barnet informerer styrer andre foreldre og ansatte om det som har skjedd
- Det er viktig å nå ut med saklig informasjon så raskt som mulig
- Det bør være god bemanning i barnehagen for å møte reaksjoner fra barn, ansatte og foreldre
- Styrer kan søke skoleadministrasjonen om bruk av øremerkede midler til ekstra bemanning for kortere tidsrom
- Kontakt foreldrene for å få informasjon om hvordan det står til med barnet
- Skriv ned hendelsesforløpet så snart anledningen byr seg

3. FASE (Oppfølging ved alvorlig skade)

- De barna som er i barnehagen bør få tid og anledning til å stille spørsmål, prate sammen, tegne, dra på besøk etc.
- Barnehagens personale / eiere tar kontakt med barnets familie, drar på besøk, sender blomster
- Ut fra skadens omfang avtales videre oppfølging i samarbeid med foreldre. (en tilknytningsperson, la barnehageplassen stå åpen etc.)
- Innkall til oppfølgingsmøte for personalet hvor hendelsen kan bli bearbeidet i tillegg til at årsaken til skaden kan bli vurdert
- Eventuelle utbedringer av fysisk miljø eller endringer av rutiner blir foretatt og arkiveres i internkontrollperm

2. FASE (Ved dødsfall)

- Det skal ikke gies ut informasjon om saken før foreldrene er informert
- Ved henvendelse fra media er det styrer eller den som er stedfortreder som skal gi opplysninger (Gi ikke opplysninger hvis situasjonen er uklar, vi hva du skal si)
- Styrer informerer og setter i gang tiltak sammen med eier og krise – beredskapsgruppen i kommunen
- Foreldrene til det døde barnet informeres om barnehagens håndtering av det som er skjedd. De bør få anledning til å gi uttrykk for sine ønsker
- Om ønskelig er styrer eller andre fra barnehagen sammen med foreldrene den første dagen

3. FASE (Oppfølging ved dødsfall)

- Personalet som ikke er på jobb får informasjon om situasjonen først når foreldrene til barnet er informert
- Styrer kaller sammen til personalmøte, sammen med eier, så snart som mulig for å planlegge videre oppfølging (Dra på hjemmebesøk, sende blomster etc.)
- Foreldrene til det døde barnet får informasjon om hva som vil skje de nærmeste dagene. De bør få anledning til å gi uttrykk for sine ønsker.
- Minnestund så snart som mulig der barn og eventuelt foreldre, eier og prest er til stede. Se side 13
- Begravelse – avtale hvem som skal delta og om barnehagen skal stenges. Ingen barn skal delta uten at foreldrene er med
- Snakk om hva som skjer i en begravelse
- Den / de voksne som er med i begravelsen kan etter avtale med forrettende prest ta med en blomsterhilsen fra barna og personalet i barnehagen
- Bilde av barnet, lys, tegninger og dikt kan settes opp på en samlingsplass i barnehagen
- Gi rom og tid for samtale i barnegruppa om hva som har skjedd
- Svar ærlig på spørsmål fra barna, besøk gravstedet, snakk med barna om den døde i tiden etterpå

DET ER VIKTIG MED OPPFØLGING AV BÅDE BARN OG ANSATTE

Sorgarbeid tar lang tid, og reaksjoner som bør behandles kan komme på lengre sikt. Se teoridel.

NÅR ET BARN BLIR ALVORLIG SYK

1. FASE

- Foreldrene informerer styrer / ansvarlig
- Vi avtaler med foreldre, eventuelt lege hvem som skal informeres om hva (personalet, de andre foreldrene), og hvem som skal gi denne informasjonen.
- Informasjon til andre barn etter avtale med foreldrene

2. FASE

- Ta kontakt med foreldre når barnet er borte fra barnehagen over lengre tid
- Avklare med foreldrene hvilken oppfølging de ønsker, og informer om hva barnehagen kan gjøre
- Sende en hilsen f. eks et kort/brev/ tegninger fra barna på avdelinga.
- Vurdere i samråd med eier om plassen kan stå disponibel for familien, når barnet har langt sykefravær.
- En fast voksen har ansvar for kontakt med barnet og foreldrene. (sykehusbesøk og hjemmebesøk)
- Den faste kontaktpersonen bør skrive ned viktige avtaler og informasjon

NÅR ET BARN DØR **Dødsfallet skjer i hjemmemiljøet**

1. FASE

- Får styrer beskjed etter at barnehagen er stengt, bør vedkommende innkalle til planleggingsmøte eller ringe rundt til personalet samme kveld, da behovet for samtale og informasjon er stort
- Styrer informerer om felles oppmøtetid dagen etter
- Alle foreldrene som har barna sine på samme avdeling som avdøde bør kontaktes så snart som mulig, så de kan informere sine barn

2. FASE

- Klargjør med foreldrene hva de ønsker fra barnehagens side
- Informer om hva barnehagen har planlagt
- Informer de etterlatte om krise – beredskapsgruppen i Midtre Gauldal Kommune
- Observer reaksjoner hos barna over tid
- Barna kan bli redde for at andre de kjenner vil dø.
- Størst mulig voksentetthet i barnehagen
- Vær ærlig og direkte uten for detaljerte opplysninger, ikke bruk omskrivninger som søvn, reise etc.
- Innkalle personalet til et møte hvor det er tid til å snakke sammen

- Foreldregruppa i barnehagen må informeres om hva barnehagen ønsker å gjøre.
- Gi foreldrene anledning til å komme med synspunkter i forhold til hvor mye deres barn skal involveres
- Minnestund, begravelse

VURDER ALDER PÅ BARNA I ALL BEARBEIDING

Eksempler på hva personalet kan gjøre i samarbeid med foreldrene:

- Snakk sammen og svar på spørsmål
- Tekstskaping/dikt/tegne det en føler
- Rolige sanger/musikk
- Lage bok til de pårørende med dikt, brev, tegninger
- Pynte på plassen i garderoben
- Vurdere muligheten for å vente med å ta inn et nytt barn
- Besøke gravsted/pynte grav
- De voksne fra barnehagen som er i begravelsen, kan ta med en blomsterhilsen etter avtale med forrettede prest.

NÅR ET AV BARNAS OMSORGPERSONER BLIR ALVORLIG SYK

1. FASE

- Informasjonen gis av den syke selv eller en av de nærmeste
- Så lenge den syke kan følge barnet i barnehagen, er det viktig å sette av tid til samtale
- Når barnet ikke følges i barnehagen av foreldre, er det nødvendig å fortsette med muntlig og skriftlig informasjon til hjemmet om det som skjer i barnehagen.
- Barnehagen må være behjelpelig med å finne løsninger på praktiske problemer som f. eks henting/bringing og barnepass og ellers henvise til aktuelle instanser som kan yte hjelp

2. FASE

- En fast voksen har ansvaret for kontakten med barnet og foreldrene
- Viktig med skriftlig informasjon. Den som har hovedkontakten med hjemmet bør føre dagbok, slik at viktige avtaler og informasjon bevares og er tilgjengelig for andre ansatt

NÅR MOR, FAR ELLER SØSKEN DØR

1. FASE

- Informasjonen til barnehagen gies av de etterlatte
- Den av personalet som står barnet/familien nærmest kontakter barnets hjem
- Informer de etterlatte om mulighetene for å få råd/hjelp av kriseberedskapsgruppa i kommunen.

HVIS BARNET ER I BARNEHAGEN NÅR DØDSBUDSKAPET KOMMER

- Som regel skal en tilstrebe at dødsbudskapet gis av et familiemedlem, helst foreldre eller gjenlevende forelder. I noen situasjoner blir det likevel nødvendig at barnehagen må gi et slikt budskap. Personen som gir budskapet bør være en som barnet stoler på.
- Barnehagen må forsikre seg at informasjonen er korrekt hvis den kommer via telefonen, sørg for å få telefonnummer slik at en kan ringe tilbake hvis noe er uklart. Pass på å ha opplysninger angående når og hvordan dødsfallet skjedde før barnet får dødsbudskapet.
- Samtalen bør finne sted på et uforstyrret sted eller rom
- Informasjonen skal gis åpent og direkte, men med tid til mental forberedelse. Fortell barnet at du kommer med triste nyheter.
- Man bør bruke tid til å sitte med barnet etter at dødsbudskapet er gitt, slik at eventuelle reaksjoner og uttrykk gis tid og oppmerksomhet
- Unngå uttrykk som ” alt vil bli bra ”, ” tiden leger alle sår ”, osv.
- Sitt hos barnet til det blir tatt hånd om av nære familiemedlemmer.

2. FASE

- De andre foreldrene informeres muntlig eller skriftlig
- Avklare med familien hvilke ønsker de har i forhold til barnehagen
- Det avtales når barnet som er i sorg skal komme tilbake til barnehagen
- Hvis det er naturlig ut fra barnas alder, kan man samle avdelinga og prate med barna
- Hvis barnet ikke er til stede kan det være lurt å snakke om hva vi kan gjøre for å hjelpe barnet gjennom sorgen
- Dersom barnet er til stede må de voksne ha snakket med barnet på forhånd, slik at barnet er godt forberedt på det som skal skje.
- Vær ekstra oppmerksom på at barn kan bli redde for å miste en av sine nærmeste.
- Avtale om blomster og lignende til begravelsen.
- Det bør legges til rette at en av avdelingspersonalet og styrer får anledning til å møte opp i begravelsen. Dette oppleves som regel som godt og riktig både for hjemmet, barnet og personalet.
- Barnet som har mistet en av sine nærmeste må ha ekstra oppfølging fra en fast av personalet – en tilknyttingsperson.

NÅR ANDRE SOM STÅR BARNET NÆR DØR

1. FASE

- Hvis foreldrene og barnet kommer i barnehagen umiddelbart etter dødsfallet er det viktig å bruke tid til samtale med foreldrene og barnet
- Få informasjon om det som er skjedd og barnets reaksjoner.
- Hvis foreldrene/barnet ikke kommer i barnehagen, vurder å sende en hilsen til barnets hjem så snart som mulig for å vise deltakelse.

2. FASE

- Informer foreldrene om at vi er tilgjengelige for hjelp og støtte hvis det er behov for det.
- Informer om hjelpeapparatet i kommunen
- Avtale videre arbeid i barnehagen
- Når barnet kommer tilbake i barnehagen etter dødsfallet, er det viktig å ha tid til en samtale med foreldrene og barnet hvis de har behov.
- Barnet kan komme til å trenge tid og hjelp fra de voksne til å bearbeide det som har skjedd, både gjennom samtale og lek. Viktig at vi ikke er påtrengende, men avventer barnets initiativ.
- Ikke påfør barnet en sorg det ikke opplever.

DEL C

PERSONALET

NÅR EN I PERSONALGRUPPA BLIR ALVORLIG SYK

1. FASE

- Styrer informerer hele personalgruppa om sykdommen etter avtale med den syke eller nærmeste pårørende
- Foreldre/barn bør bare få generell informasjon

2. FASE

- Styrer/personalet tar kontakt med den syke/hjemmet, f. eks ringer, sender blomster eller går på besøk.
- Det bør avklares hvem i personalgruppa som har spesielt ansvar for å holde kontakten med den syke framover
- Ansatte på den berørte avdelinga må være oppmerksom på barnas reaksjoner og spørsmål.

NÅR EN I PERSONALGRUPPA DØR

1. FASE

- Den som først får beskjed, varsler styrer umiddelbart
- Styrer sørger for at personalet varsles så raskt som mulig
- Styrer sørger for at eier informeres. Det avtales hvem som skal gjøre hva.
- Ta eventuell kontakt med de etterlatte for å vise vår deltagelse og få mer informasjon om hva som har skjedd.
- Hjelpeapparatet varsles snarest mulig
- Barnehagen holdes vanligvis åpen
- Sett heller inn vikarer på den berørte avdelinga

2. FASE

- Hvis dødsfallet skjer plutselig, bør styrer innkalle til personalmøte eller ta en telefonrunde så snart som mulig, gi informasjon om hvem som gjør hva og få avtalt hva som skal skje videre.
- Foreldrene får en kort muntlig informasjon om det inntrufne.
- Styrer utformer et informasjonsskriv til foreldrene om dødsfallet og om den informasjonen barna har fått.
- De av personalet som ønsker å delta i begravelsen bør få anledning til det. Sett inn vikarer på avdelinga. Hvis barna skal delta, må det skje i følge med foreldre.

- Gi tid og rom for samtaler
- Innkalle til oppfølgingssamtaler for de ansatte
- Informer de ansatte om hjelpeapparatet i kommunen
- Vær obs på barn som har hatt nær kontakt med avdøde.

NÅR DET ER ALVORLIG SYKDOM I NÆRMESTE FAMILIE TIL EN AV PERSONALET

1. FASE

- Styrer og andre på avdelinga tar kontakt med den ansatte
- Sende blomster, et kort, ringe, sette av tid til samtale.
- Husk dette også ved lengre fravær på grunn av sykdom i familien

2. FASE

- Styreren bør legge det slik til rette at den som er rammet av sykdom i familien og ønsker å jobbe får anledning til det.
- Styreren bør gi nødvendig informasjon til personalet etter avtale med den berørte. Dette for å unngå spekulasjoner og overdrivelser.

NÅR EN I PERSONALGRUPPA MISTER EN AV SINE NÆRMESTE

1. FASE

- Styrer eller andre som står den berørte nær tar kontakt
- Styrer informerer de andre ansatte om dødsfallet
- Sende blomster eller besøke hjemmet

2. FASE

- Hvis det er behov for det, så kan personalet snakke med barna om hva som har skjedd etter avtale med den etterlatte
- Sette av tid til samtale med den etterlatte
- Den etterlatte vil trenge tid på å bearbeide sorgen, henvis eventuelt til hjelpeapparatet i kommunen.

NÅR BARN BLIR BORTE

DAGLIGE RUTINER FOR Å HINDRE AT BARN BLIR BORTE:

- loggføre når barn kommer og blir hentet
- gode opptellingsrutiner i løpet av dagen (navneopprop)
- dele inn store barnegrupper i smågrupper når vi er ute på tur
- bruke refleksvest på tur
- rutiner for mottak av fremmede på barnehagens område.
- Gode rutiner for avdekking og utbedring av farer/uregelmessigheter
- Voksne fordeler seg godt på ute- og inneområdet
- Egne rutiner for turer utenfor barnehagens område

FØRSTE FASE:

→ KARTLEGGING

- Når og hvor ble barnet sett sist?
- Hvilken tilstand var barnet i?
 - allmenntilstand, bruker barnet medisiner?
 - redd, lei seg, konflikt med barn/voksen forut?
 - påkledning?
 - siste måltid?
- Liker barnet å leke gjemsel?
- Er barnet trygg i barnehagen?
- Er barnet kjent i nærmiljøet, slekt, venner?
- Er det områder i nærmiljøet som er spesielt attraktive for barna?
 - vann
 - anleggsarbeid
 - butikker
 - veiarbeid
 - nærmiljøanlegg
- Hvordan er terrenget rundt forsvinningsstedet?
- Værforhold?
- Styret varsles når leting igangsettes.

ANDRE FASE

→ HANDLING

- Pek ut områder hvor det er logisk å lete først

- Fordel voksne på forskjellige leteområder. Viktig at nok voksne tar seg av de andre barna, og evt. foreldre som kommer til.
- Ring foreldrene, de kan ha verdifull informasjon om hvor barnet kan ha tatt veien, muligheter for bortføring og lignende.
- Hvis barnehagen er på tur, se etter spor hvis mulig. Pass på at ikke hele området blir nedtråkket av letende barn/voksne. En voksen foretar sporleting i en sirkel ut i fra samlingssted.
- Opptre rolig og fattet, ikke stress opp barn/voksne
- Politiet varsles når en føler seg sikker på at barnet ikke befinner seg i umiddelbar nærhet (tur) eller på barnehagens uteområde.
- Avklar hvem som tar seg av media.

Snakk med barna og andre foreldre i ettertid om det som skjedde og evaluer episoden!



MIDTRE GAULDAL
KOMMUNE

INTERNKONTROLL

HMS – forskrift for barnehager/skoler

Delområde: §14:

Utarbeidet dato: 13.06.02

Sikkerhet og helsemessig beredskap

INTERNT REGISTRERINGSKJEMA FOR ULYKKER OG SKADE AV BARN

Dato/kl. for hendelsen: _____ avd/base: _____

Barnets navn: _____ født: _____

Foreldres/foresattes navn: _____

Beskriv hendelsesforløpet før, under og etter ulykken:

Hvilken førstehjelp ble gitt: _____

Ble lege/tannlege kontaktet, når og av hvem: _____

Når, hvem, og på hvilken måte ble foreldrene kontaktet: _____

Hva vil avd/basen-barnehagen gjøre for å forebygge lignende skader/ulykker: _____

Barnehagens navn _____

pedagogisk leder

Assistent

Styrer/avd. leder

NÅR MEDIENE BANKER PÅ

God krisehåndtering kan ødelegges av dårlig mediehåndtering

Barnehagens forhold til media:

Rektorer/styrere/ansatte har ikke anledning til å gå ut med informasjon om ulykken uten at det er klarert med kommunens kriseledelse.

All informasjon skal gå gjennom en person.

Journalister godtar at de må vente på info når det blir opplyst dem og de godtar også at kun en person er bemyndiget til å ha kontakt

I MØTE MED ALL MEDIA HUSK ALLTID:

- **TA DEG GOD TID**
- **TENK DEG OM FØR DU SVARER**
- **HOLD DEG TIL DITT FAGOMRÅDE**
- **SI I FRA OM DU IKKE KAN, VET ELLER FÅR SVARE PÅ SPØRSMÅLET**
- **HOLD DEG TIL FAKTA**
- **ANTA AT ALT BLIR BRUKT AV DET DU SIER**
- **VÆR BESTEMT OG VENNLIG**
- **BY PÅ KAFFE**
- **VIS AT DU MENER AT MEDIA HAR EN VIKTIG FUNKSJON**
- **PRØV Å FÅ MEDIA MED SOM MEDSPILLER, IKKE MOTSPILLER**

PRINSIPPUTTAELSE

ULYKKESREPORTASJER

Pressens Faglige Utvalg uttaler seg om avisenes dekning av ulykker og om reaksjoner på disse:

Ved større ulykker og katastrofer har avisene en klar forpliktelse både til å bringe informasjon om salve ulykken og om reaksjoner på den. For sorgarbeidet er det viktig at det blir gjort offentlige markeringer og skapt rammer omkring aktuelle dødsfall. Dette er også tankegangen bak minnegudstjenester og tilsvarende offentlige arrangementer.

Det er en forventning at slike markeringer av sorg blir dekket av media, om de skal være offentlige. I dette arbeidet vil presseetikken pålegge avisene visse begrensninger, knyttet til beskyttelsen av privatlivets fred og kravet om saklighet og omtanke i all reportasje. (Vær varsom- plakaten punkt 4.3 og 4.4) Begrensningen består i at man ikke på en nærgående måte eksponerer den enkeltes private sorgreaksjon. Man må være forsiktig med å knytte sorgreaksjoner til navn, eller å bruke bilder med gjenkjennelige personer som viser sterke følelsesutbrudd.

Derimot er det viktig å gi et inntrykk av de offisielle markeringene av sorgen. Det er også naturlig at offentlige personer som deltar ved markeringene bør eksponert fordi deres følelser i slike sammenhenger kan være med å gi et inntrykk av samfunnets deltakelse i sorgen.

På dette området er det særlig viktig å skille mellom det private og det som har offentlig interesse, fordi mennesker i sorg er mer utsatte enn andre, deres følelser og private men sermøner og matkeringer av sorgen er offentlige.

Oslo, 15. juni 1988
Pressens Faglige Utvalg